

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utczá 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Fűvészkert-utczá 1080. sz.</p>
---	--	---

A külföldre menetel.

Lapunk f. évi 11-ik számában „Tisztázzuk a helyzetet” cz. vezércikkben, többek közt ezt a tételt olvashatjuk, kérdés alakjában föltéve: „Nem lenne-e időszerű, hogy valamelyik theologiai akadémiánk a tanulás és tanulhatás érdekében tanerőkkel ugy láttatnék el, hogy a költséges külföldre menetel az itthoni tanulhatás által pótolthatnék? vagy . . . nem lehetne-e az erők tömörítésével kieszközölni azt, hogy ifjaink közül vagy sokan, vagy legalább — a hivatottabbak közül — többen ki, vagy elrepülhessenek a külföldi tanintézetek magasabb légkörébe?”

Érdekes kérdés mindakettő; méltó, hogy ne hangozzanak el nyomtalanul. A sajtónak, főleg a vezércikkben, az a feladata, hogy eszméket vitasson meg s ezeket a gyakorlati életre megérlelje. Ama cikknek írója aggodalmaskodó lélekkel veti föl ezen két gondolatot. Nem fogjuk e sorokban aggályait eloszlatni, hiszen sok olyan dolog van minálunk, a mi fölött bánatos merengés fogja el szíveinket s bizony egy vezércikk nem veri szét a sötét fellegeket. Egyik bajunk az eszmék agyonhallgatása. Ne tegyük azt ezekkel is! Világosítsuk meg őket!

Először a másodikkal végezzünk . . . röviden. Nem nagyon sok, de nem is nagyon kevés stipendium várja a mi ifjainkat külföldön. Használják föl valamennyit. Szálljanak ki, a hányan csak tehetik, a külföld tudományforrásaihoz, tanuljanak ott tudományt, életet, hitet. Javára lesz az egyházunknak. De, ha lehetne is, nem szükség, hogy nagyon sokan kimenjenek. Elég, ha a hivatottabbak mennek ki. Hogy mi alapon mondjuk ezt, arról nem akarunk szólni.

Az első kérdés adta a tollat kezünkbe s arra válaszólag írunk kissé tüzetesebben.

Mi a külföldre menetel célja?

Az, hogy ifjaink, a leendő lelkészek, kik közül a jobbak nemes és dicséretes ambícióval a gondolat szárnyain

el-el szeretnek repülni messze országok virányaira; kik vágnak minél többet szívni be a drága tapasztalatok életető levegőjéből: hogy ezen ifjak elérjék, valósítva lássák azt az ideált, melynek ha szálaít megszótták, fájna nekik azokat a kedvezőtlen körülmények által széttépetve látniok. Örüljünk, ha ifjainkat nem köti földhöz a gyáva semmit tevés; ha röpülni akarnak el, hogy lássanak, tapasztaljanak minél többet. Sokkal többet ér az, ha saját szemünkkel látva tudunk valamit, mintha ugyanannak ismeretére valamely közvetett uton jutunk el.

De mindez még csak nagy általánosságban való beszéd. Tegyük föl újra a kérdést: mi a külföldre menetel célja?

Az, hogy ifjaink, leendő lelkészeink lássák a külföldi népek szokásait, életét, főként, természetesen, egyházi életét. Jó, ha látják megvalósított alakban azt a lelkipásztori, azt a belmissiói tevékenységet, azt az élénken pezsgő egyháziasságot, melyet csak előadásokból, lapokból ismerhetnek, mert mi nálunk, fájdalom, nem sok helyen láthatják meg azt. Jó, ha látják, hogy nincs igazok sem azoknak a prófétáknak, kik mindent, mindent külföldi mintákra szeretnének erőszakolni, sem azoknak, kik gúnyos mosolylyal néznek a külföldön járt és sok esetben a külföld jobb viszonyaira hivatkozó emberekre. Ellenségeinktől is tanulhatunk, barátainktól még többet. Valljuk be, hogy egy és más nem kellene legjobb külföldi barátainktól sem, de viszont sok hasznos élettapasztalatot szerezhethünk be náluk.

De hát a tudomány kincseinek gyűjtése nem célja-e külföldre menetelünknek?! Ebben saját nézetünk van, melyet leplezetlenül föltárunk. A kinek nem tetszik, ne fogadja el.

Vannak, hála Istennek, ifjaink, kik csaknem föltétlenül egy bizonyos tudomány szak művelésére mutatnak kiváló hajlamot, tehetséget. Egyik, előmenetelét, munkálkodását tekintve, például nyelvésznek, a másik történetbúvárnak született; egyiknek különösen az exegesishez, másikkal talán a dogmatikumokhoz van saját tehetsége. Mindenikre szüksége, nagy szüksége van egyházunknak. Ezek

hát igenis, műveljék erőiket saját választott szaktudományaik területén, természetesen őrizkedvén a teljes egyoldalúságtól. Oszlopok lehetnek theologiai tudományosságunk templomában. A nagyobb rész azonban tanulmányozza inkább az egyházi életet; merüljön el lelkének minden erejével a látottak szellemének megértésébe. Tegyen hasonlításokat a mi viszonyaink és embereink s a külföldi viszonyok és emberek között. Bátran ki merjük mondani, hogy az, ki gyakorló lelkészi pályára törekszik, többet tanul, ha egy beteget látogató lelkészhez, vagy városi missionáriushoz csatlakozik; ha az egyházi élet tüneményeit kíséri élénk, tanulni vágyó figyelemmel: mintha a legnagyobb professorok lábainál ülve hallgatja a végre is csak elméleti oktatást. Világért sem akarjuk mondani, hogy ez nagyon fontos ne volna rá nézve is, de szerintünk fontosabb amaz. Neveljen nekünk a külföld szaktudósokat, de neveljen sokkal több jó gyakorló lelkészt.

A külföld látogatása nem cél, csak eszköz. Eszköz, hogy tapasztalatokat gyűjtve, esetleg tudjunk itthon jobbat alkotni. Az idegen nyelv tudása magában nem tudomány, de eszköz lehet arra, hogy segítségével birtokosa valamely szaktudomány terén tudóssá képezhesse magát. Mosolyogni lehet az olyan ifju embereken, kik, bár semmi speciális tudomány művelésére nem szentelték erőiket, külföldről haza térve, itthon mint tudósok szeretik magokat portáltatni.

De a fentebbiekben meg van czáfolva azon, különben jóakaratu tanács életrevalósága, hogy itthon lássunk el valamelyik theologiai akadémiánkat oly tanerőkkel, melyek nélkülözhetővé tennék a külföld látogatásának szükségét. Hol volna ez lehetséges, hogy volna ez lehetséges? Magyar iskola nem pótolhat külföldet sehol és soha. Melyiknek falai közt lehetne tanulni élő egyháziasságot, melyik nyújthatná autopsice azt, mit látni és tanulni nagyon, de nagyon érdemes?!

Mi tudjuk, hogy többen vannak egyházunk férfiai között, kik pedig alig láttak valamit a külföldből és mégis legjobbjaink közé tartoznak, és olyanokat is vélünk ismereni, kik semmi hasznát sem vették külföldön létöknek. Menjenek ki oda a hivatottabbak, kik kellő judiciummal rendelkeznek a látandóknak magokban feldolgozására. Menjenek ki, mikor már kezökben a lelkészi diploma s így nem foglalja el erőiket a vizsgára készülés. Erős akarat, szilárd kitartás, élénk megfigyelés mellett sokat el lehet sajátítani ottan, a miből itthon életnek lehellete árad szét.

Csiky Lajos.

Elmélkedés egy nagy vita eredményei felett.

(Vége.)

És épen e félelem diadalmaskodott akkor, amidőn a konvent az említett kodifikáló bizottság által javasolt országos egyházi tanács eszméjéhez nem járulván, ahelyett egyetemes konvent szervezésében állapodott meg. Az aggodalmak e tekintetben főleg a tiszáninneri egyházkerület részéről fejeztettek ki, amely kerület 1880. ápril hóban Miskolczon tartott közgyűlésében 9. jk. pont alatt a zsinati előmunkálatokra vonatkozó véleményében azon óhaját fejezi ki, hogy a javasolt egyházi főtanács, „mely presbyteri egyházszervezetünk keretébe, az egyházkerületek jogcsorbulása nélkül, be nem illeszthető” — elvettétvén, „az egyházkerületek képviselőiből alakítandó egyetemes gyűlés” — állittassék fel. Ezen alapon, a tiszáninneri egyházkerület részéről és nevében, tette meg az indítványt Fejes István, mint e kerület egyik képviselője, a konventnek 1880. szeptember 15-ik napján tartott ülésében; és ekként illesztetett be a konvent által készített alkotmánytervezetbe az egyetemes konvent, mint egyházi főhatóság, elfogadtatván a tiszáninneri egyházkerület álláspontja. És miként akarta e kerület az egyetemes konventet szervezni? Az egyházkerületek képviselőiből, amint ezt idézett jegyzőkönyvében is világosan kifejezi! És miért ellenezte a főtanács intézményét? Ép oly világosan mondja, hogy az egyházkerületek jogcsorbulásától tartott, minthogy a főtanács nem az egyházkerületektől nyerte volna a megbízatást. Tanuskodik erről, ha a hivatalos jegyzőkönyvi nyilatkozat sem elegendő, maga az indítványozó is, aki határozottan állítja (D. Prot. Lap 1882. 35. sz.), hogy „az egész konvent, az egész zsinat alatt senkinek sem volt gondolatában azon eszme, hogy a konventi tagok az egyházak által választassanak; én legalább — így folytatja — és a tiszáninneri egyházkerület, melynek határozata folytán az egyházkerületek által történendő választást indítványoztam, nem gondoltunk mást, mint az egyházkerületi gyűlés által való választást; ha mást gondoltunk volna, ez elvi fontos kérdést bizonyára felvetjük, mint felvetettünk a zsinati képviselők választásánál, melyre nézve az első konventeken erős vita után fogadtatott el az egyházak szavazatával leendő választás.” Ehhez nem szükséges kommentár! Oly tények ezek, amelyeket a köztudat is támogat. Így keletkezett és vált törvénytényé minden további változás nélkül az, ami a zsin. törvény 56. §-ában foglaltatik, amelynek értelmében a konvent az egyházkerületek képviselőiből alakul.

Az egyházkerületi gyűlés jog- és hatásköréről szóló szakaszt már letárgyalta volt a konvent akkor, amidőn később az egyetemes konventet a szervezetbe az előadott módon felvette és így az a famozus f) p., az utólagos kiegészítés is elmaradván, előbbi szerkezetében került a zsinat elébe, tehát „a konventi tagok” kifejezés abban még nem fordul elő. Hogy miként jutott bele az a szövegbe, úgy, amint az 53. §. f) p-ban foglaltatik, arra nézve, amint az már ismételve elmondatott, kellő felvilágosítást nyújtanak egyrészt a zsinati jegyzőkönyv, másfelől pedig Tóth Sámuel zsinati jegyzőnek és Fejes I. zs. képviselőnek egybehangzó s egymást kiegészítő nyilatkozataik. A zsinati jk. 56. pont-

jában találjuk fel e módosítást az 55. §-t (a törvényben 53. §-t) illetőleg, melyszerint „az f) pont „jegyzők“ szava után „és a konventi tagok“ szavak iktatandók.“ E módosítás keletkezésére nézve a következők derültek ki: nem lévén még eddig, amint láttuk, az eredeti szövegbe a később beiktatott konventi intézmény tagjainak választása megemlítve azon pontban, amelyben az egyházkerületek választási és választás iránt való intézkedési jogköre van érintve (53. §. f) p.), az elnökök egyike ebbe betétni kívánja a konventi tagok választását is, mégpedig a jegyzők után, ami az elnöknek azon gondolatát feltételezi, hogy a második alineába, az első helyre vélte a beszúrást tenni. Azonban a jegyző nem így fogta fel a dolgot, hanem az első alineába tette az utolsó helyre. (Lásd Sárosp. Lap. 1883. 10. sz. A zsinati törvények végrehajtása. Fejes I.-tól.) De, mint az illető jegyző nyilatkozatából kitűnik, ezt nem minden aggodalom nélkül tette, mert azonnal felszólalt, azt kérdező, hogy nem fog-e az bizonyos félreértésekre szolgáltatni okot később a konventi tagok választására nézve; feleletül azonban a legilletékesebb helyről azt nyerte, hogy ha az egyházkerületeknek van fentartva intézkedni a konventi tagok választásáról, az épen nem zárja ki azt, hogy akképen intézkedjék, miszerint maga a közgyűlés válaszsza azokat. És a jegyző — mint mondja — e magyarázatban annyival inkább megnyugodott, mert a konventi tagok választását nem ezen §. f) pontja, hanem egy későbbi, az 56. §. határozza meg. (Lásd Debr. Prot. Lap. 1882. 35. sz. A konv. tagok választásának módja. Tóth S.) „A másodszori felolvasásnál — mondja Fejes I. — minden reflexió nélkül a dolog érdemére, valaki közbekiált: „talán a konventi tagokat előbb tehetnők!“ Nem gondol senki másra, mint a rangsorozatra; „helyes! elfogadtatik!“ Feláll azonban egy valaki, aki a tévedést észrevette; rectificáltatni akarja a dolgot és indítványozza, hogy a zsinati tagok választásáról való intézkedés is tétessék be, még pedig ez az első, a konventi tagok választása pedig a második alineába; de már ez az indítvány elhangzott s erre határozat nem mondatott ki.“ Így beszéli ezt el épen az, aki a tévedést, a szövegezés hibáját észrevéven, az indítványt a kiigazítás iránt tette, t. i. Fejes I., akinek szavahihetőségét, általánosan tisztelt egyéniségétől eltekintve, már magában az is minden kételyen felül emeli, hogy — amint fentebb láttuk — épen az ő indítványa folytán vétetett fel a konvent ügy, amint ma törvényszerint is fennáll, az alkotmányrendszer keretébe; és így senki sem illetékesebb nála megmondani azt, hogy minő választási alap volt contemplálva az általa ajánlott és elfogadott konvent számára. Hogy pedig ő mit mond erre nézve, azt már fentebb láttuk.

Az előadottnak tán egy kissé fárasztó, de a kérdés alapos megismerését előmozdítani képes meggondolása mindenkit meggyőzhet arról, hogy a törvény 56. §-a és 53. §. f) pontja között mutatkozó összeütközésnek oka egyedül az utóbbinak, kellő körültekintés és figyelem hiányából származott hibás szövegezésében található fel. Ennek bebizonyítása végett nem vagyunk teljességgel arra utalva, hogy egyes privát egyének nyilatkozatait döntő körülmények gyanánt fogadjuk el. E nyilatkozatok, miután oly egyénektől származnak, akik nemcsak a törvény keletkezésének kezdettől végeig tanui, hanem annak tényezői is voltak, akik a törvényszerkesztésbe a vitás pontnál is közvetlenül be-

folytak, — csak közelebbi megvilágosítására szolgálnak egy kétségtelen ténynek, annak t. i., hogy amint az összes előmunkálatok egész szelleme, megállapított irányelvei, határozott kijelentései, valamint a zsinat lefolyása és mindnyájunk emlékezete arról élő bizonyosságot tehetnek, — a konventi tagoknak a presbyteriumok által leendő választása sehol és soha fel nem vettetett, indítványba nem tétetett, nyilvános vitatárgyát még csak a sajtóban sem képezte s így nem képezte a zsinat intencióját, akaratát sem. Hogy pedig a konvent tagjai az egyházkerületek által választassanak, ezt nemcsak a törvény illetékes §-a világosan kimondja, hanem e szándék, e célzat a törvényelőkészítés egész folyamán ismét és ismét szemünkbe ötlük és e szándék jutott érvényre a törvényhozó zsinaton is, még pedig minden ellenmondás nélkül. Ez volt tehát a törvényhozás kétségtelen akarata! Ezt jó lélekkel meg nem tagadhatja senki, legkevésbé pedig azon érdemes férfiak, akik mint konventi és zsinati képviselők, a törvényhozás munkájában tevékeny és öntudatos részt venni szerencsések lehettek. Minthogy tehát a törvényhozásnak eme világosan kifejezett akaratával a kérdés tárgyát képező 53. §. f) pontja, habár csak közvetett következtetés mellett, némileg ellentétben látszik állani: e pont szövegét még akkor is hibásnak, mert a törvényhozás intenciójával meg nem egyezőnek, kellene tekintenünk, ha épen semmi tudomásunk sem volna arról, hogy a szöveghiba miként keletkezett.

És ime! ezekben fekszik a feladatunkat képező szövegkritikának helyes keresztülvitele. Kezünkben a kulcsa a hibásnak bizonyult szöveg emendatiójának, a törvényben mutatkozó ellentétek kiegyenlítésének s ennek alapján a helyes törvényt magyarázatnak.

Zsinati törvényhozásunknak egyik félreismerhetlen jellemvonása a jogfolytonosság, az előbb kifejezett jogok és intézmények tisztelete. E szellem vonul át nemcsak az egész törvényhozási munkán, hanem így jellemzi e munkát maga a zsinat is, amidőn szentesítés céljából a felséghez intézett kísérő levelében a munkálat fő részét képező egyházalkotmányról ezeket mondja: „távolról sem új egyház-szervezet, hanem csak szabatos formulázása és megállapítása azon elveknek, eljárási módzatoknak, melyek ref. egyházunk kebelében, az életben s gyakorlatban az egyház szervezésére és kormányzására nézve az idők folyamában kifejlődtek.“ A konvent mindenkor az egyházkerületeknek volt kifolyása; kezdetben 1734-től az egyházkerületek főkurátorainak és superintendenseinek, a budai zsinat óta pedig, az előbbieken kívül, még az egyhk. küldötteknek értekezlete. Pedig voltak idők és esetek, midőn a konvent már a mai törvény keletkezése előtt is határozati joggal működött. Ez a történeti jog! Ebben van a logikai törvényt magyarázat egyik megdönthetetlen jogi alapja, a ratio juris, a ratio aequitatis. Semmi sem mutatja, hogy törvényhozásunk ezen keresztülgázolni szándékozott volna.

De láttuk továbbá a törvény meghozatalának előzményeit, a javaslatokat, tárgyalásokat, a megállapított irányelveket s azok keresztülvitelét. És mindenütt csak az egyházkerületek választási jogáról s feltett autonómiájáról van szó. A törvény története, annak keletkezésére befolyt kö-

rülmények is, az u. n. *occasione legis* is az 56. §-ban meghatározott választási eljárás érvénye mellett tesznek bizonyosságot.

De ha minden egyébtől eltekintենek is; ha semmi egyéb bizonyítékot nem volnánk is képesek felhozni az 56. §-ban megállapított egyházkerületi választásjog mellett, elegendő volna már egymagában az is, hogy ugyanazon zsinat, amely a törvényt alkotta, kéri fel világi elnökét, id. br. Vay Miklóst, többek közt arra is, miszerint „ajánlja az egyházkerületek figyelmébe azt is, hogy az egyetemes konventi képviselőket az egyházalkotmányi törvények 56. §-a értelmében — ha még nem tették volna, — válaszszák meg . . . , hogy az egyetemes konvent már ez év őszén megalakulhasson.“ Ezzel a törvényhozó zsinat önmaga magyarázta meg a törvényt, kimutatván határozottan, hogy melyik §-t tekinti a választásra nézve irányadónak, sőt e tényével a zsinat *indirecte* azt is megmagyarázta, ha ugyan ily magyarázatnak még szüksége is fennforoghatott, hogy mit ért egyházkerület alatt ott, ahol az 56. §. „az egyházkerületek által történő választás alapján“ rendeli a konventet összeállíttatni. Mert tudva van a zsinat előtt, hogy az erdélyi kerület a választást, még pedig közgyűlésében már megejtette; és e választás ellen nemhogy kifogást nem tesz, hanem azt e kifejezéssel: „ha még nem tették volna“ — tudomásul veszi s mintegy az eljárás helyes voltát sanctiójával látja el. Azt mondja ugyan erre valaki, hogy Erdély példája mitsem bizonyít, mert a konventi tagok választására vonatkozó rendszer is azon „erdélyi specialitások“ közé tartozik, amelyek a törvény 9. §-a szerint „érintetlenül hagyatnak és fenntartatnak.“ Ily állítás kockáztatásához több merészség, mint alaposág kívántatik. Hiszen mi az az erdélyi specialitás? Azon jogszabályok, viszonyok és intézmények, amelyek a több százados különállás folytán, a többi hazai kerületektől eltérőleg fejlettek ki, valamint különösen az AC. és CC. I. részeiben és az 1691. évi Leopoldinum diploma 2. 3. pontjaiban biztosított jog. De hát ily eltérés volt-e valaha a konventi tagok választására nézve Erdély és a többi kerületek közt? Nem mindig az egyházkerületi közgyűlések választották-e a konventi tagokat a Királyhágón innen úgy mint tul? Lehet-e tehát, még szorultságból is, specialitásnak nevezni azt, amire nézve nem volt eltérés? Már pedig ha eltérés nem volt: akkor ugyanazon 9. §. harmadik bekezdésének b) pontja szerint „E törvénynek az erdélyi egyházkerület alkotmányától el nem térő részletei ez egyházkerületet is kötelezik.“ Midőn tehát a zsinat az erdélyi kerületnek a reá nézve is kötelező törvény alapján tudomásul véve, helybenhagyja: akkor egyuttal a törvény gyakorlati alkalmazásának helyes volta felett nyilatkozott. Hogy mennyire kitűnik a zsinat intentiója a választásra nézve már az idő rövidségéből is, amelyet a konventi tagok választására megszabott (a kérdéses zsinati határozat 1882. szept. 17-én hozott s a konventnek még azon őszön össze kellett ülnie), arra az indítvány is eléggé rámutatott. Magában ez is kizárja a presbyteriumok által szándékolt választásnak még csak feltevését is. Az utóbb mondottakban feltaláljuk már a magyarázatnak azon formáját is, amely senki által kétségbe nem vonható; amely ellen okoskodásnak többé helye nincs; amelyet feltétlenül kötelezőnek ismernek el mindenütt, t. i. a törvényhozótól magától szár-

mazott, hiteles, *authenticus* s egyszersmind *legalis* magyarázatot.

Ha ezekután még figyelembe vesszük a törvény egész összefüggését, a törvényt magyarázat u. n. *systematicus* elemét, s ennek folytán meggyőződünk arról, hogy amint az L. és Tisza I. által is kifejtetett, sehol a törvényben egyetlen szóval sincs kimondva az, hogy a konventi tagokat a presbyteriumok választják; másfelől pedig, ahol ily választás a presbyteriumok jogkörébe esik, ott ez iránt mindig világos rendelkezés foglaltatik a törvényben: már e szempont is egyenesen azon következtetésre vezet, hogy miután a törvény minden esetben, ahol annak helye van, világosan kimondja a presbyteriumok által való választást, ennél fogva, ahol az kimondva nincs, ott helye sem lehet; nem, mert a törvényhozás nem akart ilyet, minthogy ha akart volna, azt épen úgy kimondta volna, mint kimondta, ahol akarta mindenütt. (*Argumentum a contrario*.)

De nem folytatjuk tovább. Célunk volt a tényállást még egyszer híven előadni, hogy bárki is helyes ítéletet alkothasson felőle s ekként módjában legyen elhárítani magáról azon felelősséget, amely törvényeink megrontása s ennek következménye gyanánt egyházalkotmányunk alapintézményeinek megbontása miatt az utókor előtt mindazokra hárulni fog, akik a *destructio* munkájához hozzájárulni jónak látják.

Ennyi az, ami a kérdés lényegére tartozik. A kérdés lényege pedig az, hogy mi a törvény? mi volt a törvényhozás intentiója? Erre megvan a felelet a fentebbiekben. A többi az egyházszervezés politikája körébe tartozik. Erre is ki fogunk legközelebb terjeszkedni.

Dr. Baczoni Lajos.

Lelkészminősítési szabályzat megváltoztatásának tervezete.

(A békés-bánati ev. ref. egyházmegye közgyűléséhez.)

Nagytiszteletű egyházmegyei Közgyűlés!

A főtiszteletű tiszántuli ev. ref. egyházkerület 1885. aug. 24. s következő napjain tartott gyűlésében 211. sz. a. elhatározta, hogy a módosítást, kiegészítést és változtatást igénylő lelkészminősítési szabályzat újabb vizsgálat és tárgyalás alá vétessék s megbizta az esperesi kart a tárgyalás előkészítésével.

Az 1885. november 17—25. napjain tartott egyetemes konvent pedig, a dunamelléki egyházkerület felhívására 67. számú végzésével utasította a Püspök urakat, hogy véleményyt adjanak a lelkészválasztási, minősítési szabályoknak minden kerületben lehetőleg egyöntetűleg leendő megállapítása s a fel-felmerülő nehézségek és bonyodalmak eloszlata és megszüntetése iránt.

Ezen kettős határozat folytán főtiszteletű és méltóságos Révész Bálint püspök ur utasításul adta az esperes uraknak, hogy ezen nagyfontosságú ügyet egyházmegyei közgyűlésben tárgyalás alá vétetvén, az egyházmegyéek megállapodását a legközelebb tartandó egyházkerületi közgyűlés előtt hozzá terjeszszék be.

Tisztelettel alulírott — esperesi megbizás folytán — bátorságot vettem magamnak, az összes magyarhoni ev. ref.

egyházakat oly igen közlő érdeklő ezen nagy fontosságú ügyben szerény véleményemet, egyedül tárgyalási alapul a nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés elé terjeszteni, kérvén azt, mint illet, kegyesen elfogadni.

Ugy az idézett egyházkerületi, mint különösen a konventi határozat kétségbe vonhatlan bizonyítéka annak, hogy az egyes egyházkerületek által megállapított lelkészminősítési szabályzat egyike sem oldja meg — közmegnyugvásra — az elérni kívánt nagy feladatot. S valóban, ezen szabályzatok életbe lépte óta, jelentékenyen szaporodott az elégületlen egyházak s lelkészjelöltek száma, a lelkészválasztási perek egész sorozata foglalkoztatja egyházi törvényszékeinket s az egyházi irodalom egy új rovattal, az elégületlenek, hol alapos, hol alaptalan, de többé-kevésbé kiméletlen felszólalásával szaporodott, az egyházi közélet nem nagy épülésére.

Igaz, hogy mindenkit kielégítő szabályzatot alkotni lehetetlen s elégületlenek mindenkor voltak és lesznek is, de törekednünk kell az elégületlenek számát kevesbiteni, az egyes egyházak belbékéjét megóvni, zavartalan fejlődését biztosítani s az e tekintetben hátrányosnak bizonyult szabályzatot a tapasztalás utmutatása szerint megváltoztatni.

Mielőtt ide vonatkozó szerény nézetemet elmondánám, nem tartom feleslegesnek röviden visszatekinteni a keresztyén egyház, de különösen a mi protestáns hitfelekezetünk lelkészválasztási s minősítési történetére.

Az apostolok által alapított gyülekezeteknek vezérei s kormányzói kezdetben magok az apostolok valának, de a gyülekezet tagjainak is befolyásuk volt az egyházi ügyek intézésére.

A gyülekezetek szaporodásával, a hajlottabb kora s tapasztaltabb tagok közül a gyülekezet ügyeinek vezetésére presbyterek választattak, kik között kezdetben rangkülönbség nem volt; míg az apostolok halála után azok, kik rendszert az igehirdetéssel is foglalkoztak, társaik felett bizonyos tekintéllyel bírtak s kiválólag episcoposoknak, püspököknek nevezettek s ezeknek segítségére diakonok állítottak, kik segédkeztek az igehirdetés s a skáramentumok kiszolgáltatásában is.

A 3-dik században már határozottan kiképződött a fokozatos papi rend (püspökök, presbyterek, diakonok, subdiakonok, lectorok, exorcisták, ostiariusok), de azért az egyházak világi vagy laikus tagjai nem vesztették még el az egyházi ügyekre való befolyási jogukat s különösen részt vettek a püspökök, presbyterek s más egyházi tisztviselők választásában.

A 4-dik században a presbyteri egyházkormányzat püspöki uralommá fajult. A kitűnő városok püspökei folyvást nagyobb-nagyobb hatalmat gyakoroltak, nem csak a saját helybeli, hanem vidéki lelkésztársaik felett is, — az egyes egyházak önkormányzati joga végkép elenyészett s a lelkészválasztás, vagy inkább kinevezés is, már a püspökök jogai közé tartozott s a gyülekezetnek csak némi beleegyezési szerep maradt fen.

A pápai hatalom felemelkedésével az érsekek és püspökök is egyenesen a pápa alárendeltjei lettek s később a pápák nem csak Szent Péter utódainak, hanem a Krisztus és Isten helyettesének tartattak, kik az átok, bünbocsátó levelek és inquisitio által szilárdították ugyan hatalmukat, de alattuk az egyház élete a legnagyobb romlottságra ju-

tott s eredeti alakját és szervezetét teljesen elvesztette, mely körülmény hatályos utkésztője volt a reformációnak.

A Kálvin által készített s a genfi népgyűlésen 1542. január 2-án elfogadott rendszabály szerint, a lekipásztort a szolgálatban levő rendes lekipásztorok testülete választja, de a választás megerősítés végett a tanácshoz terjesztik be, végre az elválasztott az egész gyülekezetnek bejelentetik s ha ennek ellene kifogása nincs, hivatalában megerősítetik s azok által, kik őt megvizsgálták s képesnek ítélték, kéznek företételével ünnepélyesen felavattatik.

Kálvin, Farel Vilmos reformátor ajánlatára választott genfi lelkészül a tanács által s halálos ágyán lekipásztortársaitól búcsuzván, ajánlotta, hogy utódául Béza urat válaszzák.

Nálunk Magyarországon a 2-ik erdődi zsinat I-ső cikke rendelte, hogy lekipásztori hivatalokra törvényes hivatással bíró alkalmas egyének vétessenek fel, kiknek a superintendenstől és tiszttársaiktól adott bizonyáglevelök legyen.

A XIII-dik cikk meghagyja, hogy az esperes beleegyezése nélkül valamely lelkészségbe belépni, vagy abból kilépni nem szabad.

A XX-dik cikk helyesli a régi egyház azon szokását, hogy a felavatandó lelkészek először vizsgáltassanak meg, képeztessenek ki és az igehirdetésre az egyház kegyes és tudós előjáróinak közbizonyítványára bocsátassanak ki.

Szegedi Kis Istvánt Sztárai Mihály tolnai lelkész avatta fel s bocsátotta ki lelkészül Laskóra 1553-ban. Debreczenben, a reformáció után maga a papválasztás is a városi tanács teendői közé tartozott, mely a protestáns lelkészeket minden akadály nélkül hívá, választá; így hivatott meg lelkészül 1558-ban a városi tanács által az ifju tudós Melius Péter.

A Szatmár-Nemetiben 1646-ban tartott nemzeti zsinat XIV-dik végzése utasítja az espereseket, hogy lekipásztort a hallgatók ellenére be ne helyezzenek, de a tudatlanokat, feslett életűeket s az egész egyházmegye ítélete szerint azon helyre méltatlanokat, valamint a ki nem elégitőket is, oda teljességgel nem engedhetik.

Az 1649-dik évben megerősített Geleji Katona-féle XIII-dik kánon rendeli, hogy lelkészi hivatalt törvényes meghívás nélkül egy halandó se merészeljen bitorolni s a kik az egyház előjáróinak, vagy a hallgatóknak ellenére magokat feltolják, mint tolvajok és rablók, gyalázatosan kivettessenek.

A XV-dik kánon szerint csak azok vétethetnek fel lelkészekül, kik az egész egyház s annak kormányzóitól, előre bocsátott nyilvános erkölcsi és tudományos vizsga s ünnepélyes felavatás után közakarattal és szavazat szerint kibocsátattak.

A XIX-dik kánon a papmarasztást törvényesíti. E szerint a szolgálati év elteltét a lelkész tudtul adja saját hallgatóinak, kik ha meg vannak vele elégedve, meghívják s ő maradhat; ha pedig felmondanak neki, esperese tudtával másoknak elkötelezheti magát. Az esperes csak feltűnő botrány miatt, vagy az egyházat érhető veszteség megelőzésének tekintetéből akadályozhatja meg a meghívást.

A lelkészválasztási szabályzatok készítésénél mindenkor legtöbb hivatkozás történt a XXII-dik kánonra. E szerint az esperes egy lekipásztort sem tolhat reá az ettől

vonakodó és ellenszegülő népre; de a nép sem szerződhetik senkivel azok közül, az esperes akarata ellenére. A lelkészeknek is szorosan megtiltatik, hogy az esperes tudta és beleegyezése nélkül szolgálatjokat másoknak feltétlenül felajánlják, hogy így az a maga előkelő társaival együtt megítélhesse: valjon az a lelkész arra a helyre érdemes-e?

Említendő még a LXXXIX-dik kánon, melyszerint az esperesek az Ur szolgálatára kibocsátandókat vizsgálják meg, kiket azután a nyilvános vizsgára állítsanak.

(Folyt. köv.)

Középiskoláink államsegélyezési ügyében tartott értekezet.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur által a reform. középiskoláknak államsegélyben részesítése tárgyában f. hó 10-re összehívott értekezet a mondott napon d. u. fél öt órakor a miniszter hivatalos helyiségében megtartott. A meghívottak mind megjelentek. Az öt egyházkerület főgondnokai, köztök Tisza Kálmán miniszterelnök és br. Kemény Gábor közl. min., továbbá mind az öt püspök s az egyetemes konvent jegyzője. Gr. Szapáry Gyula pénzügymin. ur és a kultuszminiszterium részéről Trefort miniszteren kívül Tanárky Gedeon államtitkár, Berzeviczy Albert miniszteri s dr. Klamarik osztálytanácsosok egészítették ki az értekezetet, mely $\frac{1}{2}$ 5-től 6 óra utánig tartott.

Trefort miniszter megnyitván az értekezetet, az egyet. konvent novemberi felterjesztése általánosságban és részleteiben megbeszéltetett s úgy a miniszterek, mint főgondnokaink és püspökeink ismételve nyilatkoztak, részint egyes részletkérdésekben, egyes iskoláknál a segélynek többé vagy kevésbé sürgős volta iránt, részint egészben véve az államsegély szükségességét, sürgősségét s az ügy fontosságát hangsúlyozva. A minisztereken meglátszott a legközelebből (már az értekezet egybehívása után) váratlanul kiütött pénzügyi válság nyommasztó hatása, miért is nyilatkozataikban tartózkodóbbak voltak, mint különben lettek volna. Jóakaratulag nyilatkoztak általában az államsegély iránt s ígérték, hogy e czímen a jövő (1887.) államköltségvetésben, úgy az évi segélyek, mint az egyszer s mindenkoraiak czímén valamely összeg fel fog vétetni. De mennyi? az iránt tőlök semmi, még csak hozzávetőleges nyilatkozat sem volt vehető.

Főgondnokaink és Püspökeink, kik öt havi várakozás és előkészület után valamely pozitív számokban is kifejezett nyilatkozatot vártak, ez eredménnyel természetesen nem levén megelégedve, másnap, ápril 11-én, br. Vay Miklós konventi elnök ur lakásán ismét értekezletre gyűltek össze, a további teendőket megbeszélendő. S abban állapotok meg, hogy az értekezet kebeléből néhány tagot küldenek ki, Tisza Kálmán miniszterelnököt s egyszersmind főgondnoktársukat határozottabb nyilatkozat tételére felkérni, mivel az egyházkerületi gyűlések küszöbön levén, ily bizonytalan eredménnyel és kilátásokkal nem léphetnek azok elé.

Tisza Kálmán min. elnök ápril 12-kén d. u. saját lakásán egészen bizodalmas módon, hivatalos fesz nélkül fogadta a küldöttséget, mely br. Vay Miklós vezetése alatt gr. Ti-

szta Lajos főgondnokból, Révész Bálint, Papp Gábor, Szász Károly, Szász Domokos püspökökből állott. (Kun Bertalan püspök már az nap reggel haza utazván.)

Küldötteink a helyzetet tisztán, őszintén, tartalék nélkül feltárták a min. elnök s főgondnoktársuk előtt; rámutattak az eredménytelenségnek az egész egyházban lehangelő -- s magokra az iskolákra s a közmívelődésre nézve káros hatására; maga a min. elnök is több ízben nyilatkozott az egészen bizalmas megbeszélés rendén. És ámbár számokban kifejezett ígéretet most sem tehetett; sőt azt sem helyezte kilátásba, hogy a közoktatási és pénzügyminiszterrel most e részben biztos megállapodásra juthasson, de azt határozottan és teljes komolysággal megígérte, hogy *a mi tőle telik, minden erejével oda fog hatni, hogy az 1887. évi költségvetésben, az egyetemes konvent által kért évi segély lehetőleg egész összegében felvétessék a jövő évi budgetbe, az egyszersmindenkori segély pedig* (melyre nézve még a helyszínén teendő vizsgálatok s az építési tervek és költségek részletes felülbírálata után lehet az összegeket megállapítani, az ekép megállapítandó összegben) *szintén teljesen biztosítottassék — s első részlete szintén már az 1887-iki budgetbe vétessék fel.* Mindenesetre pedig megígérte, hogy a budgetnek a minisztertanács által megállapítása után, de még a törvényhozás elé terjesztése előtt, tehát f. évi szeptember hóban határozottan és szám szerint tudatni fogja a főgondnok és püspöki értekezlettel az eredményt, hogy a Pápán októberben tartandó egyetemes konvent már bizonyos tényekről vehessen tudomást s a szükséghez képest azok szerint intézkedhessék.

A mintegy másfél óra hosszan tartott megbeszélés után a küldöttek br. Vay Miklós-nál még egyszer egybegyűlvén, abban maradtak, hogy e pillanatban a fenyegető pénzügyi helyzet nyomása alatt többet ki nem vihettek s a fentebbinél határozottabb nyilatkozatot a min. elnöktől sem várhattak; de várakozó állásban maradva, a pénzügyi válság elmúltával a min. elnök urnál még újabb lépéseket fognak tenni, mire br. Vay Miklós és gr. Tisza Lajos főgondnok urakat bizták meg.

N y i l a t k o z a t.

Nagytiszteletű Szerkesztőség!

Bár nem vagyok barátja a hirlapi feleselgetésnek s bár a „ferdités helyreigazításá“-nak beküldésekor önként tettem — mint tudni méltóztatik — azon ígéretet, hogy a köztem és nt. Kiss Albert ur közt felmerült vitához többé szólani nem fogok s így ez ígéretemmel magamat mintegy megkötöttem: miután azonban e lap 14-ik számában nt. Könyves Tóth Kálmán ur „Veritas odium parit“ című s ellenem csakugyan „odiumot“ támasztani törekvő cikkében engem olyasmivel gyanusít, ami eszem ágában sem volt: legyen szabad annak egyetlen pontjára nézve saját reputációm érdekében röviden nyilatkozni.

A gyanusítás arra vonatkozik, amit a nt. Kiss Albert ur által, az új lelkészválasztási törvényt illetőleg, hozzám intézett válaszában fölemlített panaszokra nézve mondtam, hogy t. i. ily panaszok régebben is merültek fel, „sőt talán többször mint ma“, mely állításomat saját tapasztalatommal kívántam illusztrálni, azt mondván, hogy „legalább az én egyházmegyémbe (már t. i. annyiban enyém,

amennyiben minden itt szolgáló lelkész és minden itt lakó egyháztág is magáénak nevezheti) *mióta az új törvény fenáll, a választó gyülekezetek részéről hat eset közül egy panasz sem merült fel.*"

Ebből nt. K. Tóth Kálmán ur „hangsúlyozva és nyomatékosan ismételve” azt hozza ki, miszerint én „észre sem látszom renni, hogy idézett szavaim által a választásokat intéző nt. esperes társaim közül azokat, kiknek egyházmegyéjében panaszok merültek fel, talán alaptalanul, de mégis kompromittálom s önmagamot emelvén ki, azokat látszom gyanusítani.”

Teljesen igaza van K. Tóth Kálmán urnak, hogy én ezt észre sem vettem, mert hiszen, hogy is vettem volna észre, mikor

1-ör az általam említett hat lelkészválasztás s illetve jelölés — egyetlenegynek, a gebeinek kivételével — nem az én esperességemben történt s így azoknak felemlítésével magamat nem emelhettem;

2-or, hogy juthatott volna valami ilyes eszembe, holott tudvalevő dolog, hogy az esperes nem maga a jelölő bizottság, hanem csak egy tagja — bár elnöke — annak, ki csak a szavazatok egyenlősége esetén bir döntő szóval, mely elnöki eldöntésre nálunk hat eset közül egyben sem került a sor.

Ha tehát ezen adatok felemlítésével magamat, sőt még hivatali elődömöt sem emelhettem: önkényt elesik a gyanúsítás másik része, mintha azoknak felhozásával esperestársaimat akartam volna kompromittálni, kiket szintén nem lehet felelősökké tenni mindenért, ami a jelölő bizottság kebelében történik. Legfelebb csak annyit lehetne kihozni, hogy emeltem — bár akaratlanul — az itteni jelölő bizottság eljárását, mely az elnöki döntő szavazat közbejötté nélkül is mindig eltalálta eddigelé a helyes utat s a választó gyülekezettel csak egyszer sem jött collisióba. De hisz ez sem pusztán a jelölő bizottság érdeme vagy bűne mindig; nagy részük van itt sokszor a szerencsés körülményeknek is, ha t. i. a pályázók közül mindenik minősítve van.

Kérem tehát szavaimba nem erőszakolni több értelmet, mint amennyi azokban van, hogy t. i. lelkészválasztásnál „panaszok régebben is merültek fel elégszer, sőt talán többször mint ma” s hogy „a jelölő bizottság netaláni téves eljárásából származó panaszokat ne rójuk fel a törvény” — s most hozzá teszem, hogy még az esperesek — „hibájául” sem.

Ha én azt mondtam volna, hogy megmutatom, mikép ezen egyházmegyében ezután sem fognak panaszok felmerülni: akkor helyén lett volna T. K. ur logikája; de ily elbizakodott nem vagyok, — én esperesi hatalmat nem, — csak esperesi köteleességeket ismerek.

Béke velünk!*)

Szegesvári József.

Különfélék.

Báró Baldácsi protestáns alapítvány ügyében az évi közgyűlés e hó 11-én tartatott meg Budapesten. Az alapítványi

*) Engedelmet kérek a nt. szerkesztőségtől, hogy a csillaggal jelzett utolsó szót többes számban mondtam; nem magamra értettem csak és nem pöffeszkedésből tettem, melylyel „a gyanúsítást már megszoktuk”, többes kifejezés miatt vádoltam, — az értem alatta: béke mindnyájunkkal! S. J.

igazgatóság egy évi működéséről jelentést tett, az alapítvány vagyoni állását kimutatta. A közgyűlésnek különösen két főtárgyban kellett határozni. Először, hogy az illeték, melyet az alapítvány után fizetni kell, egyenlően oszadjék fel az egyházkerületek között. A méltányossági és testvéri viszony alapján intéztetett el. Másodsor, ezen évben már 22 ezer forint adatik ki és osztatik fel az egyházkerületek között az alapítványban megjelölt célokra. A közgyűlés elnökül ujjal B. Kemény Gábort és jegyzőül Dr. György Eleket választotta meg. Ezen évben tehát már minden egyházkerület 2000 frt segélyt nyer ezen kegyes alapítványból.

A máramaros-ugocsa ev. ref. egyházmegye f. hó 8-án Csernák István esperes és Váradai Gábor egyhm. gondnok elnöklete alatt M.-Szigeten tartott közgyűléséről Papp József halmii segédlelkész atyánkfia részletes tudósítást volt szives lapunkhoz beküldeni. Sajnálattunkra kénytelenek vagyunk tárgyalmaz miatt csak a közérdekűbb adatok közlésére szoritkozni. Az egyházmegyei közgyűlés Váradai Gábor indítványára, főtiszt. Révész Bálint püspök urat születésének 70-ik évfordulója alkalmával feliratilag kívánja üdvözölni; az üdvözlő felküldésére az elnökséget kéri meg. Felolvastatott az egyházlátogatásról szóló kimerítő és gonddal összeállított esperesi jelentés. A vallásos és szellemi élet az egyházmegyében megnyugtatónak mondható. Az áldozatkészség a mult évben több egyház kebelében tényekben is bizonyosságot adott önmagáról. Igy pl. Dolhán az ujonnan alakult ref. egyház és iskola felvirágoztatására a gróf Teleki család több rendbeli adományozást és alapítványt tett. Ugyanitt Bolemann Mór 100 frt alapítványt tett a magyar nyelvben legjártasabb iskolás gyermekek részére. Halmiban a templom körülkerítési költségeinek fedezésére gr. Szapáry István, György Endre, Szentpáli Jenő és ifj. Nagy József, az egyház főgondnoka 50—50 frtot adományozott. Néhai Mándi Károly, volt batári lakos, összes vagyonának (mintegy 40 hold szántó, belsőség, ingóság) egyedüli örökösévé a nevetlenfalusi kis egyházat tette. Péterfalván az ujonnan építendő iskola építési költségére György Endre 100 frt, a polgári község 200 frt, a közbirtokosság 100 frtot; T.-Ujhelyben a torony építési költségére ő felsége a király 100 frtot adományozott. Kisebb-nagyobb mérvű adományozások történtek még: Szigeten, Técsön, Verbőcön és Visken. Kellemetlenül érintette az egyházmegyei közgyűlést a jelentésnek az erkölcsi helyzetre vonatkozó része. A vadházasságban élők és törvénytelen születetek száma aggasztó mértékben emelkedett a mult évben. Az iskolai ügyekben hanyatlás észlelhető, minek oka az, hogy a gyermekek minden rendszer nélkül taníttatnak s hogy a tanítók — tisztelet a csekély kivételnek — kötelesegeiket nem teljesítik lelkiismeretesen. Kitűnő iskola van az egyházmegyében 5, dicséretes 9, elegendő 18, gyenge 7. Mulasztás tetemes. Született 867, meghalt 614, házasság kötött 203, házaspárok száma 4110, özvegyek száma 1150, konfirmáltak 132, áttért hozzánk 15; a lelkek összes száma 16,888. Több, idegen felekezetteliek által suttart és körülvett egyházak, mint missió állomások, a domesticumból leendő segélyezésre ajánlatnak. A tűzkárbiztosításra, a gyám- és nyugdíjintézetre vonatkozó konventi javaslatot csekély módosítással elfogadta egyházmegyei gyűlésünk. A konventi képviselők választását illetőleg, az e tárgy felett megeredt hosszabb, de érdekes és tárgyilagos

vita után, szavazattöbbséggel, kimondja egyházmegyei gyűlésünk: hogy ezen választási jogot az egyházak presbyteriumai által óhajtja gyakoroltatni. Az ujonnan választott lelkészek ünnepélyes beiktatásának gyakorlatba hozatala kimondatott. A megyebeli lelkészek felhivattak, hogy egyházaik történetére vonatkozó minden adatot, amennyire lehetséges, gondosan gyűjtsenek össze és azokat szolgáltatásuk be az egyházmegyei levéltárba. A domesztikai kérvények valamennyien ajánlólag terjesztetnek fel az egyházkerületi gyűlésre; az államsegélyből 708 frt osztatik ki.

Tanítóképeségi vizsga tartatott f. hó 12—14. napjain tanítóképző intézetünkben. Főtiszteletű püspök ur által kitűzött s jóelőre körlevélben tudatott ezen időre, a nt. esperesi hivatalok útján, egyházkerületünkben tanítóképeségi vizsgára 17 tanító jelentkezett ugyan, de a jelentkezők közül csak 15 jelent meg. A vizsgálat előbb írásbeli, aztán szóbeli, végre gyakorlati részből állott nt. Dávidházy János esperes, nt. Némethy Lajos és Balogh Ferencz egyházkerületi tanácsbírók s a tanítóképezdei tanárokból alakult vizsgálóbizottság előtt. Miután a vizsgázó tanítók nagyobb része élt a törvény ama kedvezményével, hogy a tanítóképeségi vizsga két részben is letehető, e most tartott vizsga eredményéhez képest 5 oklevél állítottatott ki, mégpedig 2 jeles, 3 elegendő általános osztályjegyzékkel. Azok a tanítók, kik most csak részben, azaz egyes tantárgyakból vizgáltak, utasítottak vizsgájukat egy év alatt kiegészíteni, vagyis az oklevelet megszerezni. Addig részökre a tanítóképezdei igazgatóság által a részben már letett képeségi vizsgáról igazolvány fog kiállítottatni.

Felolvasás. Hittanhallgatóink Önképző-társulatában e hó 10-én d. u. 4 órakor Dicsőfi József segédlelkész (ki ez év folyamán akadémiánkon az arab nyelvet adja elő) tartott felolvasást, ily czím alatt: „Héber vers a sakkjátékról.“ Szólt az ószövetségre tartozólag a héber szónyomozás szükségéről és nagyfontosságú voltáról; jellemezte e szónyomozás ösmeretes három útját (1) az ószövetség illető helyeinek, — melyeken valamely homályos szó előjő, — gondos egybevetését; 2) a héberrel rokon sémi nyelvek tanulmányozását; 3) a zsidó tudósok iratainak búvárlását.) Egy kissé bővebben emlékezett meg **Aben Ezráról** (= Ábrahám ben Ezra; híres zsidó tudós, † 1167.), kinek a sakkjátékról szóló egy költeményét mutatta be, — (e költeményt D. J. ily czím alatt találta: „Hharuzim'al szhhok sáh-máth lháráb Ábrám Aben-Ezra“; áll 75, 5¹/₂ lábas sorból; páros rímeléssel van írva), — több a héber stb. nyelvekre, főképen pedig a misná nyelvére tartozó nyelvi észrevételek kíséretében. Végül felolvastván e költeménynek önkészítetterímes fordítását s hittanhallgatóinknak figyelmébe ajánlva a héber szónyomozásnak fentebb érintett 3 útját, azon ígéretet tette, hogy, — ha a gondviselés más-hova nem szőlítja el közülünk, — a jövő iskolai évben aka-

démiánkon „a bibliai arámnnyelvet és Dániel magyarázatát“ fogja előadni. Az érdekes felolvasáson a társulat tagjain kívül jelen voltak Balogh Ferencz társulati felügyelő és Csiky Lajos akad. igazg. tanárok is.

Lelkészjelölés. Az értarcsai lelkészi állásra 8 pályázó közül kijelöltettek: Csepeli Menyhért, Doma Gyula, Major Gyula, Kalas István, Mólnár Mihály. A választás május hó 9-én fog megejtetni.

Lelkészválasztás. Felső-ábrányi lelkészszé Mólnár Mihály eddigi helyettes lelkész választatott meg. Gyomára pedig egyhangulag Kálmán Farkas lelkész választatott meg.

Halálesetek. A szatmár-németi ev. ref. gymnasium tanárkara fájdalmas szívvel jelenti Kovács István aranyéremkeresztes és a tanügy terén 49 évig sikerrel működött tanárnak, élte 72-ik évében f. hó 11-én történt gyászos elhunytát. A boldogultban egy szakavatott tudóst és tapintatos bánásmódu tanárt vesztett el intézetünk. Szatmártt, 1886. április hó 11-én. Béke lengjen áldott emléke felett! — Két, negyedéves hittanhallgató tanítványunk elhunytáról értesülünk egyszerre. Az egyik Kemecey József, a másik Szarka Ignác. Mindketten már régebben haza távoztak főiskolánkból, gyógyulást keresve. Nyugodjanak békével a derék ifjak korán kihült tetemei!

A „Téli Ujság“, e 26 krajczáros kis néplap már megfuttotta 7-ik évfolyamát is. Megjelent ez évfolyam 2300 példányban. Igyekeztek a tisztelt szerkesztőség jövőjére is minél magyarabb szelleművé, minél népszerűbbé tenni s a megérdemelt közérdeklődés bizonyára mindent elkövet, hogy népünk gyermekei közül minél többen olvassák e pártolásra méltó vállalatot.

A nazarénusok tévelygéseinek rövid ismertetése. Népies irányu egyházi beszédekben különféle kutforrások nyomán írta: Túri Lajos, ev. ref. h. lelkész. Kapható a szerző-kiadótól Kopárcson (u. p. Bélye) Baranyamegye. Megrendelőknék 30 kr. Öt elmélkedésben mutatja fel szerző a nazarénusok keletkezését, állam — vagy háza, — és keresztyén vagy evangéliomellenes tanait és hamis prófétáikat. Mindenütt a szentírás jól magyarázott szavaira hivatkozva mutatja ki létjogosulatlanságokat, tanaik állam- és bibliaellenes voltát. Irálya keresetlenül egyszerű. Főiskolánk egykori növendéke bizonyára jó szolgálatot tesz egyházunknak ez 52 lapra terjedő kis műve kiadása által. Csak hadd álljanak elő minél többen az alapjában rengetett Sion igazságainak buzgó védelmezésére! Nem nagy tudósokra, hanem az evangéliom lelkes ismerőire, hitbuzgó lelkészekre van itt inkább szükség. Ajánljuk ezen apologetikus irányu egyszerű beszédeket minden lelkész és általában minden hű egyháztág figyelmébe.

A jézsuitákról közlött legújabb statisztikai kimutatás szerint e rendnek 2500 missionáriusa van s 248 szent, 1500 mártyr, 13 pápa, 60 bibornok, 4000 érsek és püspök s 6000 író vált ki soraikból. Mindenesetre nagy hatalmat jeleznek e nagy számok!

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak: **Csiky Lajos, Géresi Kálmán.**